

بخش آموزش رسانه تفریحی سنتر

کلیک کنید www.tafrihicenter.ir/edu

 نمونه سوال گام به گام

 امتحان نهایی جزوه

 دانلود آزمون های آزمایشی

متوسطه اول : هفتم ... هشتم ... نهم

متوسطه دوم : دهم ... یازدهم ... دوازدهم

www.tafrihicenter.ir

باسمه تعالی

زیبا ناصرزاده دبیر زبان و ادبیات فارسی شهرستان بدره استان ایلام

درس سوم: تشبیه

از نظر ادبی شیوه های گوناگونی برای آفریتش تخیل و بیان معنا وجود دارد که مهم ترین آنها چهار آرایه **تشبیه، مجاز، استعاره و کنایه** هستند و هر چهار آرایه در حوزه **علم بیان** بررسی می کنند.

شاعران و نویسندگان معانی ذهنی خود را با استفاده از آرایه های لفظی و معنوی و عناصر علم بیان به دیگران منتقل می کنند و کلام ساده و عادی را به سخنی ادبی و هنری تبدیل می کنند.

مثال: شاعر جمله «عادی کودک می گیرد» را به شکل زیر ادبی می کند:

ب- **اشک مانند باران** از گونه کودک **می چکید**. (زبان ادبی)

وجه شبه

مشبه ادات مشبه به

تشبیه: مانند کردن چیزی به چیز دیگر و چهارپایه دارد:

مشبه	پدیده ای، کسی یا چیزی که به چیز دیگر یا پدیده ای دیگرمانند و تشبیه می شود مثل اشک در جمله بالا
مشبه به	پدیده ای، کسی یا چیزی که مشبه به آن تشبیه می شود. مثل باران در مثال بالا.
ادات تشبیه	واژه هایی از قبیل «مانند، مثل، به سان، به کردار، وَش، مَآندو.....» که نشان دهنده پیوند شباهت است و آن را برای بیان شباهت میان دو پدیده به کار می بریم.
وجه شبه	ویژگی یا صفت مشترک میان مشبه و مشبه به. معمولا وجه شبه در مشبه به آشکارتر و مشخص تر است. مثل «می چکید» در مثال بالا.

نکته: پایه های اصلی تشبیه «مشبه و مشبه به» است که «طرفین تشبیه» نامیده می شوند. از میان چهار رکن تشبیه ذکر مشبه و مشبه به ضروری است؛ اما وجه شبه و ادات را می توان حذف کرد.

برای فهم یک تشبیه باید به سراغ «مشبه به» رفت زیرا مهم ترین پایه تشبیه است و وجه شبه از آن استنباط می شود آنچه موجب زیبایی تشبیه می شود. وجه شباهتی است که شاعر و نویسنده به آن دست یافته است.

انواع تشبیه از نظر پایه ها و ارکان: تشبیه گسترده و تشبیه فشرده

تشبیه گسترده: تشبیهی که چهار رکن یا سه رکن آن ذکر شود تشبیه گسترده نام دارد. مثال :

تشبیه گسترده	مشبه	ادات	مشبه به	وجه شبه
	دلَم	ماند	چشمه سیماب	بی قراری
	زندگی	-	آتشگهی	دیرنده پابرجا

تشبیه فشرده یا بلیغ: تشبیهی که فقط دو رکن اصلی یعنی مشبه و مشبه به دارد و ادات و وجه شبه ندارد،

نکته: این نوع تشبیه کلام را ادبی تر و زیباتر می کند

ترکیب اضافی: (مضاف و مضاف الیه) در این ترکیب حتما باید یک ترکیب اضافی
اسم + - + اسم داشته باشیم.

به صورت غیر اضافی: این نوع تشبیه ها معمولا به صورت جمله اسنادی هستند.

تشبیه فشرده به دو صورت به کار می رود:

مثال برای تشبیه فشرده به شکل ترکیب اضافی: مثال:

الف- دست از **مسِ وجود** چو مردان بشوی تا **کیمیایِ عشق** بیابی و زر شوی حافظ

ب- **آتش خشم** اول در خداوند خشم افتد. گلستان سعدی

ج- پیش **کمان ابرویش** لابه همی کنم؛ ولی گوش کشیده است؛ از آن گوش به من نمی کند

تشبیه فشرده اضافی:	مشبه	وجه شبه	مشبه به	ادات
	وجود	-	مس	-
	عشق	-	کیمیا	-
	خشم	-	آتش	-
	ابرو	-	کمان	-

مثال برای تشبیه فشرده غیر اضافی:

الف- تو سرو جویباری، تو لاله بهاری تو یار غمگساری، تو حور دلربایی

ب- سعادت کیمیاست.

وجه شبه	مشبه به	ادات	مشبه	تشبیه فشرده غیر اضافی
-	سرو جویباری	-	تو	
-	لاله بهاری	-	تو	
-	حور دلربایی	-	تو	
-	کیمیا	-	سعادت	

روش تشخیص تشبیه فشرده: این نوع همان اضافه تشبیهی است یعنی دو اسم با علامت کسره به هم اضافه شده اند مثل چراغِ علم: علم به چراغ تشبیه شده است. (علم مثل چراغ است در روشنی بخشی)

چکیده:

تشبیه ادعای همانندی میان دو یا چند است. با استفاده از این آرایه می توان جمله های عادی را به سخنی ادبی و خیال انگیز تبدیل کرد. این آرایه در علم بیان بررسی می گردد.

هر تشبیه چهار پایه دارد: مشبه، مشبه به، ادات و وجه شبه

انواع تشبیه: گسترده و فشرده

تشبیه گسترده: تشبیهی که چهار رکن یا یسه رکن در آن ذکر می شود.

تشبیه فشرده: فقط دو رکن اصلی مشبه و مشبه به وجود دارد. گاهی به صورت ترکیب اضافی است مثل سیل اشک و گاهی به صورت غیر اضافی مثل: علم چراغ است.

ارزشیابی پایانی:

۱- در شعرها و عبارات زیر پایه های تشبیه را مشخص کنید.

الف- ایام گل چو عمر به رفتن شتاب کرد ساقی به دور باده گلگون شتاب کن

ب- ستارگان چراغ هایی بودند که سوسو می زدند.

۲- فنی که از تشبیه، مجاز، استعاره و کنیه سخن می گوید چه نام دارد؟

الف- بدیع ب- عروض ج- معانی د- بیان

۳- درست و نادرست عبارت زیر را بنویسید.

از بین چهار رکن تشبیه ذکر «مشبه» و «مشبه به» ضروری است. درست □ نادرست □

۴- واژه های زیر را مشبه به قرار دهید و یک تشبیه بسازید.

الف- کیمیا : ب- دریا:

۵- در ابیات زیر همه گزینه ها، به جز گزینه همه ارکان تشبیه آمده است.

الف- آن که لرزد همچو مرغ نیم بسمل، صبح و شام در زمستان، پیکر عریان دهقان است و بس

ب- هر نسیمی که به من بوی خراسان آرد چون دم عیسی در کالبدم جان آرد

ج- خوشبخت آن که مادر دانا به روز و شب چونان فرشته بر سراو سایه گسترد

د- وظیفه زن و مرد ای حکیم دانی چیست؟ یکی است کشتی و آن دیگری است کشتیان

پاسخ: ۱- ایام گل = مشبه چو = ادات عمر = مشبه به به رفتن شتاب کرد = وجه شبه

ستارگان = مشبه چون = ادات چراغها = مشبه به سوسو می زدند = وجه شبه

۲: د ۳: درست ۴- عشق مانند کیمیاست ب- دلش چون دریاست (یا هر تشبیه مناسب

دیگر)